УДК 378.147:811.161.3’243

Л. С. Кныш (Мінск)

ПАРТРЭТ ЧАЛАВЕКА: НЕКАТОРЫЯ ФРАГМЕНТЫ ЎРОКА
(пры вывучэнні беларускай мовы як замежнай)

Адной з тэм, якая вывучаецца з замежнымі студэнтамі (у прыватнасці з кітайскімі), з’яўляецца партрэтная характарыстыка чалавека. Яна карэлюе з такімі тэмамі, як “Мая сяброўка”, “Мой сябар”, “Мая сям’я”, “Знешні выгляд чалавека” і іншымі і ўваходзіць істотным складнікам у гэтыя тэмы. Ды і ўвогуле з’яўляецца важнай пры засваенні актыўнай лексікі і мовы ў цэлым. Таму пры вывучэнні гэтай тэмы можна вылучыць некалькі асноўных этапаў, якія паспрыяюць глыбокаму засваенню матэрыялу.

І. Лексіка. Яе семантызацыя можа быць рознай, у прыватнасці, як прэзентацыя з малюнкамі-партрэтамі (ніжэй некаторыя з іх як прыклад).

	Галава 头 Твар 脸 Лоб 前额 Скура 皮肤 Падбароддзе 下巴		Барада 胡子
	Брыво, бровы 眉毛 Вока, вочы 眼睛 Зрэнка, зрэнкі 瞳孔		Язык 舌头
	Рот 口，嘴 Нос 鼻子 Пераноссе 鼻梁 Вусны, губы 嘴唇		Вяснушкі 雀斑

	Вейка, вейкі 睫毛 Павека, павекі 眼皮		Зубы 牙齿
	Вуха, вушы 耳朵		Радзімка 胎痣
	Скронь 太阳穴 Шчака 脸颊		Зморшчынка 皱纹
	Валасы 头发 Скула 颧骨 Сківаца 颌骨	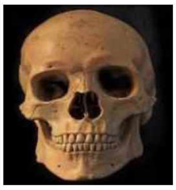	Чэрап 颅骨
	Лысіна, плеш 秃顶		Патыліца 后脑勺子 Шыя 脖子
	Бакенбарды 颊须		

II. Праца з мэтай даць рознабаковую характарыстыку паняццям, напрыклад:

твар

а) па форме: шырокі, прадаўгаваты, круглы;

б) па колеры скуры: бледны, румяны, смуглы, загарэлы;

в) па адментых прыкметах: у зморшчынках, у вяснушках, з плямамі, з радзімкамі;

валасы

а) па даўжыні: кароткія, доўгія, да плячэй;

б) па аб’ёме: рэдкія, густыя, пушыстыя;

в) па колеры: светлыя, чорныя, белыя, каштанавыя, рудыя, пафарбаваныя, натуральныя;

г) па форме: прамыя, кучаравыя, хвалістыя;

лоб

а) па памеры: высокі, нізкі;

б) па ступені адкрытасці: закрыты, адкрыты;

вочы

а) па форме: маленькія, вялікія, вузкія;

б) па колеры: шэрыя, карыя, чорныя, блакітныя, зялёныя;

в) па адлюстраванні эмацыянальнага стану: сумныя, вясёлыя, радасныя, хітрыя;

вейкі

а) па даўжыні: доўгія, кароткія;

б) па аб'ёме: густыя, рэдкія;

в) па форме: прамыя, загнутыя;

г) па наяўнасці макіяжу: нафарбаваныя, ненафарбаваныя;

бровы

а) па даўжыні: доўгія, кароткія;

б) па шырыні: тонкія, вузкія, шырокія;

в) па аб'ёме: рэдкія, густыя;

г) па форме: выгнутыя, роўныя (прамыя);

д) па наяўнасці макіяжу: нафарбаваныя, ненафарбаваныя;

шчокі

а) па форме: пухлыя, упалыя;

б) па колеры: ружовыя, румяныя, бледныя;

нос

а) па форме: доўгі, прамы, кірпаты, з гарбінкай, бульбінай;

б) па памеры: вялікі, малы;

вусны

а) па форме: пухлыя, тонкія;

б) па наяўнасці макіяжу: нафарбаваныя, ненафарбаваныя;

падбародак плоскі, з ямачкай, востры, мужны;

вушы вялікія, маленькія, аддапыраныя;

вусы (у мужчыны)

а) па даўжыні: доўгія, кароткія;

б) па аб'ёме: густыя, рэдкія;

в) па форме: прамыя, закручаныя;

г) па колеры: чорныя, рудыя, светлыя, сівыя;

барада (у мужчыны)

а) па даўжыні: доўгая, кароткая;

б) па аб'ёме: густая, рэдкая;

в) па колеры: чорная, рудая, сівая;

шыя кароткая, доўгая, "лебядзіная".

зубы роўныя, крывыя, прыгожыя, белыя.

III. Заданні рознага тыпу па тэме, скіраваныя на выбар неабходнага слова, на апісанне партрэта па малюнках, на замацаванне матэрыялу ў цэлым, напрыклад.

Заданне 1. Устаўце замест кропак прапушчаныя словы.

1. У маёй сяброўкі … кучаравыя валасы, … нос, … вушы.
2. У майго бацькі … вусы, … лоб, … нос, … твар.
3. У майго дзядулі … вочы, … бровы, … нос, … шчокі, … барада.
4. У яго … лоб, … валасы, … зубы, … вушы, ён не вельмі прыгожы.
5. У яе доўгія … валасы, … вусны, … зубы, … вочы, … вейкі, … бровы, яна проста прыгажуня.

Знаёмімся з мімікай. Міміка: базавыя варыянты

Міміка – гэта выраз твару, пры якім чалавек перадае свае пачуцці, настрой.

Заданне 2. Пранумаруйце малюнкі-маскі, адкажыце на пытанні:

1. Які малюнак-маска перадае здзіўленне?
2. Які малюнак-маска перадае сум, смутак?
3. Які малюнак-маска перадае гнеў?
4. Які малюнак-маска перадае агіду, непрыемнасць?
5. Які малюнак-маска перадае радасць?
6. Які малюнак-маска перадае спалоханасць, нечаканасць, жах.

Заданне 3. Складзіце апісанне па малюнках.

1
2
3
4 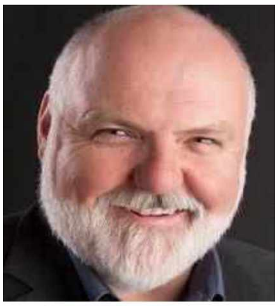
5
6
7
8 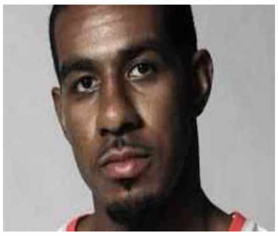

IV. Дыялогі. Праца з дыялогамі.

Прачытайце дыялогі па ролях, знайдзіце апісанне партрэтнай храктарыстыкі і падкрэсліце яго ў тэксце.

Дыялог 1

– О!!! Прывітанне, Аліна!!! Ты такая прыгожая. Не разумею. Што не так? Што змянілася?

– Вітаю, Кастусь. Я ўчора пафарбавала валасы ў светлы колер. Вось і ўсё.

– Так, так. Цяпер бачу. Табе вельмі пасуюць светлыя валасы. І яркі макіяж таксама табе вельмі пасуе. Ну, проста прыгажуня!

– Дзякуй! Шчыры дзякуй!

– Дык, можа, Аліна, сходзім у кіно?

– Ну, што ж, можна і ў кіно.

Дыялог 2

– Вітаю, Ван!

– Прывітанне, Алесь.

– Ці ведаеш ты вунь тую дзяўчыну? Яна мне вельмі спадабалася. Хачу пазнаёміцца.

– Якая дзяўчына? Тая брунетка, з прычоскай карэ і з чырвонай памадай?

– Не, тая, што побач. У яе белыя валасы, вялікія блакітныя вочы, доўгія пушыстыя вейкі, маленькі носік і пухныя вусны. Яна такая прыгожая!

– Дык гэта ж мая аднакласніца Аліна. Я вас пазнаёмлю. Абавязкова.

– Дзякуй табе. Я такі шчаслівы!

Дыялог 3

– Макс! Я сёння быў у краме і бачыў тваю маці. Я заўважыў, што ты да яе зусім не падобны. У яе цёмныя прамыя валасы, кірпаты нос, шэрыя вочы. Яна невысокая, зграбная.

– Так. Я выліты бацька. Як дзве кроплі вады. Так кажа мая маці. Ты ж бачыш, у мяне светлыя валасы, чорныя вочы, нос прамы, вушы вялікія і нават радзімка на правай шчацэ, як у бацькі. А ты да каго падобны? Я ж не ведаю тваіх бацькоў.

– Я? Я падобны да матулі. Усё ўзяў ад яе: і кучаравыя светлыя валасы, і блакітныя вочы, і маленькія вусны, і ямачкі на шчоках, а таксама вяснушкі на носе. А бацька ў мяне грузін. Ад яго, як бачыш, нічога… Затое мая сястра ўся пайшла ў бацькаву радню. І з аблічча, і характарам.

– Як цікава. А нашы дзеці? Да каго будуць падобныя яны?

– Пажывём, пабачым…

<u>Запомні!!!</u>
Падобны да бацькі
Падабная да маці
Падобныя як дзве кроплі вады

Заданне 4. Задайце пытанні адзін аднаму паводле ўзору.

У з о р

1. – Я падобны да свайго дзядулі. А ты да каго падобны?
   – …
2. – Мая малодшая сястра падобная да маці. А твой брат да каго падобны?
   – …
3. – Ты падобны да бацькі?
   – Не, я …

Заданне 5. Складзіце свой дыялог на ўзор прачытаных.

Заданне 6. Працягніце дыялог. Дайце поўнае апісанне (ці адметнае), па якім Алесь зможа пазнаць Алену на чыгуначным вакзале.

– Прывітанне, Алесь!

– Вітаю, Макс!

– У мяне да цябе вялікая просьба. Ты не мог бы сёння а 5-й гадзіне сустрэць маю сястру Алену на чыгуначным вакзале? Бо я ў гэты час буду на занятках. У нас будзе кантрольны тэст па граматыцы.

– Вядома, сустрэну. У гэты час я вольны, але як я яе пазнаю?

– О! Алена…

V. Тэкст. Для засваення тэмы можна прапанаваць тэкст, напрыклад “Мая сястра Ніна”.

Мяне завуць Ліза. А гэта мая старэйшая сястра Ніна. Яна не падобная да мяне, бо ў яе блакітныя вочы і доўгія светлыя валасы. А ў мяне зялёныя вочы, кароткія чорныя валасы, маленькія вушы і пухлыя вусны. У Ніны прыемны свежы колер твару, прыгожыя маленькія вусны, праўда, трэба сказаць, што зрок у яе не вельмі добры. Яна носіць акуляры. Але яны яе не псуюць. Мая сястра стройная і зграбная. У яе добрая фігура. Ніна заўсёды элегантная і выглядае асабліва прывабна, калі ідзе з сябрамі ў кіно або ў тэатр.

Ніна вывучае замежныя мовы ва ўніверсітэце. Яна вучыцца на пятым курсе. Летам яна працавала ў турыстычным агенцтве. Яна выдатна ведае французскую і італьянскую мовы. Зараз вывучае польскую. Ніна любіць вандраваць. Яна ўжо пабывала ў Парыжы, Лондане, Бостане, Пекіне, Варшаве, Маскве і іншых гарадах.

Ніна любіць дасціпны гумар і жарты. Яна заўсёды мяне падбадзёрвае, бо я не так аптымістычна ўспрымаю жыццё. А яшчэ Ніна кемлівая, прыгожая і вясёлая. Яе ж сябар Васіль, наадварот, маўклівы і спакойны. У яго каштанавыя валасы, абаяльная ўсмешка і карыя вочы. Ён любіць спорт і шмат чытае. Фігура ў яго зграбная і натрэніраваная. Ён высокі і спартыўны. Ніна часта кпіць з яго, але ён ніколі не крыўдуе на яе.

Заданні да тэксту

- Прачытайце ўважліва, знайдзіце апісанне знешнасці герояў, падкрэсліце.
- Чым адрозніваюцца сёстры Ліза і Ніна? Прачытайце.
- Апішыце Васіля. Які ён?

Заданне 7. Апішыце каго-небудзь са сваёй групы (аўдыторыі).

VI. Дамашняе заданне. Складзіце падрабязнае апісанне знешнасці (партрэтнай характарыстыкі) сябра/сяброўкі; брата/сястры; бацькі/маці або інш.